

Evelyn Waugh – obor v krajine liturgických Liliputánov (Prvá časť)

Lucia Laudoniu

19. decembra 2023 ✝ Cirkev Kultúra ✝ Recenzie

Boli časy, boli, keď Suetonius kúpil svoje brko v krvi rímskych dejín: „*Ad primum gustum concidit.*“ „Spadol na zem už po prvom hlte.“ Reč je o Britannicovi, ktorého dal zo sveta zniesť sám Nero. Otrávil ho na jednej z povestných rímskych hostín. Avšak, v latinskom slove *gustus* sa skrýva najmä chuť, lepšie je preto napísať – „po prvej ochutnávke“. Ochutnal – a zomrel.

Onen Suetoniov výrok mi zablikal v hlave ako pokazený reflektor. Stačilo tak málo – siahnuť po zbrani hromadného ničenia menom diaľkový ovládač a zo stavu polobdenia-polosnenia, z ktorého by mal radosť najmä grécky boh Hypnos, prebudiť televízny prijímač.

Jed nevniká do organizmu len ústami. Tie naše televízne lukulské hody útočia na zmysly *ad primum gustum*. Človek prikovaný k obrazovke padá do priepasti vášní a klope na bránu duchovnej smrti. Háčik je v tom, že si ju zmýlil s nebeskou bránou.

Kvalitné a hodnotné televízne programy však nepostihol osud dinosaurov. Nevyhynuli. Ale s televíziou je to ako s navoskovanou podlahou. Kto nedáva pozor, ľahko sa na nej pošmykne a ublíži si. A môže to skončiť aj smrťou. Kto je opatrný, tomu podlaha umožní bezpečne kráčať do tej správnej komnaty.

Keď sa vykoľají vlak liturgie

Nedávne prenosy svätých omší na verejnoprávnej Jednotke (z farského kostola svätého Dominika Savia na košickom sídlisku Ťahanovce a pri príležitosti posviacky chrámu v Novej Dedinke) určite pohladili dušu nejedného milovníka skvostov sakrálnej architektúry v tvare havarovanej vesmírnej lode z Hviezdnych vojen, spáleného hotdogu, prípadne v tvare skrachovanej kinosály a továrne na sny za oceánom, kde noc znamená deň. Keby sa Santa Claus dozvedel, že spomínaný košický kostol stojí na Americkej triede, od dojatia by vyronil progresívnu slzičku.

Videli ste niekedy materializované nič? Že je to fyzikálny nezmysel? Tak navštívte oba menované svätostánky (viac „stánky“, ako „sväto“) a zažijete, čo ste ešte nezažili. (Nie, toto nie je slogan z béčkovej reklamy.) Prázdna prázdnota vám bude liezť ako mráz až za nechty.

A teraz obráťme list a z košickej Americkej triedy šup-šup do krajiny červených telefónnych búdok a Beatles. „Nová katolícka katedrála v Liverpoole má kruhový pôdorys. Veriaci majú sedieť v laviciach nad sebou ako vo vysokoškolskej posluchárni.“

Tieto slová vyleteli z hniezda jedných ľudských úst v roku 1962. Vyslovil ich pletač verbálnych vrkočov, talentovaný novelista, redaktor a satirik Evelyn Waugh na stránkach britského *The Spectator*.

Evelyn Waugh obhajoval tradičné kresťanské hodnoty.

Zdroj: Carl Van Vechten / commons.wikimedia.org

Anglikán so syndrómom duchovného vyhorenia sa v tridsiatych rokoch minulého storočia obrátil na katolícku vieru, a ako sám tvrdil, latinská liturgia mu vliala do žíl čerstvú krv. Svätá omša pre neho predstavovala nikdy nevysychajúci prameň milosti, *fons gratiae*.

Po roku 1965, kedy sa koncilový liturgický vlak začal pomaly, ale isto vykoľajovať, Waugh smutne skonštatoval, že kňaz jedného dňa povedie namiesto omše akýsi druh schôdze s diskusiou o sociálnych projektoch.

Omša nie je muzikál

Vlastne, nemali by sme sa pohoršovať nad tým, že moderné kostoly vyzerajú ako kongresové centrá. To, čo sa v nich odohráva, nemá ďaleko k tomu, čo sa deje v kultúrnych domoch. Nič proti kultúre – ale svätá omša skutočne nie je miliónta repríza muzikálu *Jesus Christ Superstar*...

Pokoncilový vývoj v katolíckej Cirkvi predstavoval pre Waucha trpkú skúšku, na konci ktorej bola jeho vlastná smrť. *Trpká zkouška* je tiež názov útlej knihy, ktorá vyšla v roku 2021 pod hlavičkou českého vydavateľstva *Hesperion*.

Jadro knihy tvorí výber z korešpondencie medzi (už spomínaným) anglickým spisovateľom a vtedajším liverpoolským arcibiskupom, budúcim kardinálom Johnom Carmelom Heenanom. Jednotlivé texty voľne usporiadal Alcuin Reid.

Waughove komentáre publikované v dobovej tlači a listy šéfredaktorovi *The Tablet* sú dôkazom hlbokej lásky tohto literáta k Cirkvi a jej liturgickým formám. V teologickej erudícii dokázal držať krok s nejedným klerikom.

Vysokú dokumentačnú hodnotu majú tiež autorove súkromné zápisky z denníka či arcibiskupove pastierske listy, v ktorých sa rafinovaným spôsobom odhaľuje jeho dvojaká tvár a túžba zavďačiť sa všetkým, okrem

Boha. Silné slová? Prečítajte si knihu.

Liturgia, ktorá priviedla do Cirkvi aj mnohé anglické duše.

Zdroj: youtube.com

Pasca na ekumenické myši

„Neexistuje možnosť, žeby Cirkev zmenila svoju definovanú náuku, aby tak pritiahla k sebe tých, ktorí voči nej prechovávajú odpor.“ Waugh takto upozorňoval na zbytočnosť falošného ekumenizmu, ktorý je vo svojej podstate pascou na myši.

Pokiaľ niekto nenávidí Cirkev, bude ju nenávidieť ešte viac, keď zistí, že Cirkev servilne ohýba chrbát pod palicou sveta. Dôvod je prostý. Duchovne tápajúci človek podvedome hľadá stabilitu. Pevný múr, o ktorý sa môže oprieť, nie ruinu, ktorá sa zrúti pod jeho vlastnou váhou.

Viera má byť archimedovským pevným bodom. V citovanej knihe sa tak nájde miesto aj pre výrok pripisovaný Chestertonovi: „Nepotrebujeme Cirkev, ktorá sa bude pohybovať smerom k svetu. Potrebujeme Cirkev, ktorá pohne svetom.“

Ruka, ktorá včera šila ornáty, ich dnes páli. Kde má veriaci istotu, že tá istá ruka vo svojej pýche jedného dňa neskúsi podpáliť aj samo Nebo, keby to bolo možné?

Waugh vycítil, že jeho generácia bude patriť k posledným katolíckym konvertitom z anglického národa. Aj keď nemal celkom pravdu a nejakí navrátní marnotratní synovia sa objavili aj po jeho smrti, v porovnaní s predkoncilovým zástupom filokatolíckych anglikánov je vývoj posledných rokov klincom do rakvy.

Môže mať protestant opúšťajúci vlastnú náboženskú štruktúru – napríklad kvôli požehnávaní dúhovými párov – dôveru k vatikánskej jurisdikcii, pokiaľ ona sama robí (alebo si praje robiť) to isté?!

Nezabúdajme, že súčasná evanjelizačná sila tradičného katolicizmu, ktorá je trňom v oku prestarnutých koncilových *hippies*, je tou istou silou, ktorá kedysi priviedla do Cirkvi aj Evelynu Waughu. Energia sa nestráca, premieňa sa. Túto školskú poučku si pamätajú aj notorickí päťkári.

Angli, non angeli

Waugh mal obavy, že II. vatikánsky koncil zájde až tak ďaleko, že vyhlási *communicatio in sacris* s nekatolíckmi. Boli jeho obavy opodstatnené?

Súčasný duchovný zemetrasenie na rímskych pahorkoch – a nielen tam – znamená, že to, čo sa vo Waughovej dobe zdalo byť fantazírovaním streleného „písmenostrelca“ (lukostrelci nech sú k našej metafore zhovievaví), reálne narúša eklesiologickú rovnováhu na páke.

Ústupky protestantom vo viere nevzkriesia katolíckeho Fénixa z popola. Miazgou v tele Cirkvi je *Resurrectio Christi*. Katolícka Cirkev preto nepotrebuje žiadne iné vzkriesenie (iba ak vzkriesenie zdravého rozumu v hlavách niektorých klerikov).

Záber z intronizácie arcibiskupa Johna C. Heenana, ktorý sa neskôr priklonil na stranu cirkevných reformistov.

Zdroj: youtube.com

Autor si pozorne všíma omyly rozšírené v anglikánskych kruhoch: spochybňovanie narodenia Krista z Panny, popieranie vzkriesenia, schvaľovanie samovraždy v prípade smrteľného ochorenia.

Tieto omyly, žiaľ, prenikli spolu s pokoncilovým kvasom aj do niektorých katolíckych seminárov. Historicko-kritická exegéza Biblie, pomocou ktorej (ne)katolícki vedci „veselo“ negujú biblické zázraky ako metahistorické, ahistorické, alebo rovno vymyslené, kraľuje medzi biblistami ako blcha v kožuchu.

Ked' vox populi nie je vox Dei

Na požiadavku koncilových otcov, aby bolo v Cirkvi viac počuť hlas laikov, Waugh odpovedal, že hlas progresívcov nie je hlasom všetkých katolíkov, ale krikom menšiny. Nie je hlas ako hlas.

Zopár pubertálnych krikľúňov požadujúcich radikálne zmeny vraj využilo pokorné ticho majority, spokojne driemajúcej pod teplúčkou perinou poslušnosti. Takto Waugh dešifroval smer koncilového kompasu.

Odvaha anglického literáta rástla a v roku 1964 už otvorene hlásal, že biskupom sa votrela do priazne hlučná minorita, čo vytvorilo (klamný) dojem, že „potreba ľudu (po zmenách vo svätej omši, pozn. naša) existuje aj tam, kde v skutočnosti nie je ani preferencia.“

Waughove slová rúcajú zaužívanú predstavu, že reforma prichádzala „zdola“, teda, že zmenu liturgie si „vydupali“ *unisono* sami veriaci.

Biskupi evidentne ignorovali fakt, že nie každý katolík na zemeguli mal migrénu z latinskej omše. Boli a sú aj takí, ktorých táto forma bohopocty – predstavte si! – privádza bližšie k Bohu!

Svätomikuláške zaucho pre kardinála

Majster pera sa ďalej pýta, kde sú limity osobnej autority biskupa nad laikmi. Pokiaľ by sa Evelyn Waugh dožil „zlatej éry ľudstva“ korunovanej koronavírusom, z istých kruhov by na neho strieľali šípy ako na svätého Sebastiána.

Zrejme by si dovoľil opäť pripomenúť (ako to urobil už vo svojej dobe), že laici neskladajú svojím biskupom rehoľný sľub poslušnosti.

Spisovateľ, ktorý sa držal kréda *ridendo castigare mores*, nemal strach napísať Lady Cooperovej, že keď v Ríme stretne ultraprogresívneho nemeckého kardinála Augustína Beu, nech mu napľuje do tváre...! Voľne sa inšpiroval konaním svätého Mikuláša, ktorý podľa tradície obdaroval fackou hereziarchu Aria.

Ostro vystupoval proti zrovnoprávneniu kňazov a laikov a v minimalizácii sviatostnej povahy kňazstva rozoznával akýsi „soft“ antiklerikalizmus.

Evelyn Waugh zdôrazňoval sviatostnú povahu kňazského úradu.

Zdroj: DizzinessOfFreedom / commons.wikimedia.org

K jeho cenným úvahám pridajme jednu našu. Žiadnemu rozumnému členovi symfonického telesa nenapadne zrušiť funkciu dirigenta, pretože pozná jeho kľúčovú úlohu v hudobnej interpretácii. Môže sa stať, že inštrumentalista bude mať vlasy dupkom z neschopného alebo naopak, príliš despotickeho dirigenta, ale kvôli tomu nebude lobať za zrušenie jeho funkcie!

Na svätej omši je „duchovným dirigentom“ kňaz a telo Cirkvi je mystickým orchestrom hrajúcim na Božiu slávu. Kňaz dbá, aby sa naše duše v modlitbe vzájomne zladili a nevyludzovali pred Pánom falošné tóny hriechu.

Mimochodom, ako by to vyzeralo, keby každý hráč v orchestri chcel byť dirigentom? Kto by potom hral?

Laboratórium liturgistov

„Hlboko v ľudskom srdci je uložená spojitosť medzi bohoslužbou a vekom.“ Tento vek však nemá nič spoločné s ľudským počítaním rokov. *Saecula saeculorum*.

Evelyn Waugh nám chce povedať, že liturgia je zrkadlom večnosti, ktoré sa môže zarosiť a rozbiť, ale to, čo sa rozbieha, je v skutočnosti len odraz, nie originálny obraz.

Kniha *Trpká zkouška* ďalej vyvracia mýtus, že prvými hýbateľmi koncilových ozubených kolies boli deti kvetov a *jeunesse dorée* tancujúca pred zlatým telaťom sexu. Za všetko podľa Waughu môžu liturgisti, ktorých nazýva „špekulantmi o obradoch druhého storočia“.

Liturgisti s túžbou vrátiť Cirkev do jej detského veku, premenili bohoslužbu na detské ihrisko, na ktoré sa prišli vyšantiť. Arcibiskup Heenan sa v liste z augusta 1964 vyjadruje v rovnakom duchu: hlásnymi trúbami pokroku sú najmä intelektuáli (s dôvetkom, že dnes je intelektuál každý, kto má maturitu).

Snaha „aktualizovať“ liturgické slávenie je scestná už vo svojej podstate. Nie sme to my, kto aktualizuje liturgiu. To liturgia aktualizuje nás, aby naše srdce bolo vždy aktuálne pre Krista.

„Povaha omše je tak hlboko tajomná,“ píše anglický katolícky laik, „že aj najbystrejší a najchytřejší ľudia v nej objavujú ďalšie a ďalšie významové nuansy.“

Odpovede arcibiskupa Heenana

Pri čítaní listov liverpoolského arcibiskupa má človek pocit, akoby tento človek chcel postaviť snehuliaka na vrchole žeravej sopky. Toľko rozporov je v nich. Napríklad, v liste z 25. novembra 1962 uisťuje Waugha, že v jeho katedrále „nebude nikto nikomu hľadiť do tváre“, a za hlavným oltárom nebudú stáť žiadni ľudia.

Deň, kedy sa v chráme mal blyšťať novučičský obetný stôl (a spolu s ním aj bohoslužba *versus populum*), bol blízko. Heenan ako poslušný psík spal všetky granule reformy, ba ešte aj vylízal miskú.

Liverpoolsky arcibiskup Heenan hral podľa Waugha dvojakú hru.

Zdroj: youtube.com

Jeho rétorika bola zrejme podozrivá aj iným. Za podpis arcibiskupa ktosi ručne pripísal faktickú poznámku, že „toto všetko nedodržiaval“ (rozumie sa zachovanie pôvodnej dispozície oltára, pozn. naša).

Hodnostár v citovanom liste pripúšťa, že „kontinentálni Európania sú ochotní postaviť sa aj na hlavu, len aby sme sa začali čo najviac podobáť protestantom.“ Protestantizácia rímskokatolíckej liturgie sa v istých kruhoch stále považuje za konšpiračnú teóriu, prípadne marketing „zlých lefévbristov“. Haló, vážení, tu máte slová kánonického katolíckeho prímasa, ktorý otvorene hovoril o protestantizácii svätej omše už v roku 1962!

Pastiersky list z pôstu 1964 je ďalším šalátikom pravdy a lži. Na jednej strane tu čítame uistenie, že „dohliadneme na to, aby ste neboli okradnutí (o autentické liturgické formy, pozn. naša), o pár riadkov ďalej však stojí, že „Cirkev vyjde z koncilu silnejšia, než kedy bola.“

Heenan (už ako kardinál) sa v roku 1965 nechal počuť, že „každá zmena je bolestivá“. Koncilové reformy vo svojom liste prirovnáva k búraniu chudobných mestských štvrtí, pri ktorých starí ľudia protestujú, lebo musia vymeniť špinu za nové, čisté obydlie. Takže „stará“ svätá omša je ako špina, ktorej sa treba zbaviť? Bol autor onoho listu vôbec príčetný?

Aké ďalšie verbálne kľučky používa Heenan, aby obhájil pokoncilový výbuch liturgickej „atómovky“? Ako sa ďalej vyvíjal Waughov boj za tradičnú latinskú liturgiu? Odpovede (nielen) na tieto otázky nájdete v pokračovaní článku.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/evelyn-waugh-obar-v-krajine-liturgickych-liliputanov-prva-cast/>

